

Wouter Dronkers

Een metal-liefhebber. Foto: Theo Audenaerd, *De Volkskrant*, donderdag 22 mei 1997, p. 11.

Beschaafd vervaantlijk

De zorgvuldig opgetrokken wenkbrauwen, de elegante tatoeage op de kin, de symmetrie waarmee de piercings door het vlees zijn gestoken, het theateraal zwart geverfde haar, het gecultiveerde gevlochten sijkje en de als een waar acteur ingestudeerde ietwat melodramatisch-maniakale oogopslag van de jonge man op deze foto geven voor mij uitdrukking aan het gegeven dat het gedrag van *metal-fans* een hybride vormt van geweld, zelfverlies en uit-

spattingen enerzijds en van verfijndheid, zelfbewustzijn en soms zelfs een zekere plechtstatigheid anderzijds.

De foto in kwestie is door Theo Audenaerd genomen op het *Dynamo Open Air Festival*. Dit is een festival voor de liefhebbers van metal-muziek, één van de meer extreme mutaties van rock-'n-roll.

Verfijndheid, zelfbewustzijn en plechtigheid zijn geen aanduidingen die een sociaal-wetenschappelijke observator snel zou gebruiken om de praktijken van *metal-fans* te beschrijven. Immers, het meest in het oog loopt de 'wildheid' van hun gedrag en hun uiterlijk: hun spilzucht, hun dronkenschap, de waanzin van hun muziek en het vervaarlijke van hun uiterlijk. Echter, hun levensstijl wordt, net zozeer als door deze eigenschappen, gekenmerkt door beschaafdheid. Deze geciviliseerdheid komt ondermeer tot uiting in een stilering van gedrag en uiterlijk en in classificatie-systemen.

Er zijn rijke, ingewikkelde en steeds veranderende indelingen van muzikale genres, van bands binnen deze genres en subgenres, van kledingstijlen, van (meest gewelddadige) films, van televisieseries, van comics (Amerikaanse stripbladen), van kledingstukken, van sieraden, van tatoeages en zo voorts. Het poseren - een stilering van het gedrag - vormt ook een belangrijk element van de metal-cultuur. Met name onder de aanhangers van metal-subgenres als *doom-metal* en *gothic metal* is een theatrale, goed ingestudeerde en derhalve in zekere zin beschaafde zelf-presentatie van eminent belang. Vooral het gedrag van deze metal-liefhebbers wordt gekenmerkt door plechtstatigheid. Karen Spaink (1997) wijst in een artikel over het *Dynamo Open Air Festival* op de beleefdheid, ja zelfs hoffelijkheid van de betrekkingen die de *metal-fans* tijdens dit festival met elkaar onderhouden. Ook zij geeft aan dat hun omgangsvormen in tegenspraak lijken met hun vervaarlijke uiterlijk.

Wetenschappelijk relevant in dezen is het gegeven dat het hier gaat om een maatschappelijke groepering waarvoor beschaving en wildheid niet twee tegenovergestelde en elkaar uitsluitende grootheden zijn, zoals bij Elias. Integendeel, wildheid enerzijds en zorgvuldige cultivering van uiterlijk en gedrag anderzijds vormen in dit geval geen elkaar uitsluitende grootheden maar een samenstelsel.

Dit proces waarin wildheid en beschaving op de hierboven

beschreven manier met elkaar verstrengeld raken, vindt over het algemeen plaats gedurende een relatief korte levensfase, namelijk de periode waarin een schoolopleiding gevolgd wordt. Meer dan de arbeidzame periode van het mensenleven geeft deze periode de mogelijkheid om zich onder te dompelen in één bepaalde jongerencultuur. In deze tijdsspanne kan de beleving van muziek zich ontwikkelen tot iets dat in de richting gaat van een Maussiaans 'fait social total', waarin sociale, morele, economische, feestelijke, politieke, expressieve, religieuze, filosofische en andere aspecten van het leven met elkaar verstrengeld zijn. Dit geldt vanzelfsprekend niet alleen voor *metal-fans*, maar, zoals Frith (1996) heeft aangegeven, voor toegewijde liefhebbers van tal van popgenres. Echter, wanneer zulke jongeren voltijds moeten gaan werken kan er al snel wegens tijdgebrek een culturele verarming optreden. De avonduurtjes en de weekends bieden onvoldoende ruimte om een complex cultuuroed gestalte te geven. Ook het gegeven dat werkgevers over het algemeen een zekere mate van aangepastheid van uiterlijk en gedrag van hun werknemers verlangen, speelt hierbij een rol.

Een aantal volgelingen van Elias heeft geprobeerd om gedrag dat in strijd lijkt (of is) met zijn beschavingstheorie alsnog met die theorie in overeenstemming te brengen door dergelijk gedrag te interpreteren als een 'controlled decontrolling of controls'. Desondanks blijft de theorie van Elias voor mij onbevredigend wanneer zij geconfronteerd wordt met een sociale praktijk waarin wildheid en beschaving verregaand verstrengeld zijn. De praktijken van de metal-liefhebbers, die door deze foto zo treffend geïllustreerd worden, zijn daar slechts één voorbeeld van.

Literatuur

Frith, Simon (1996), *Performing Rites. On the value of popular music*. Oxford: Oxford University Press.

Spaink, Karen (1997), 'Geluk in de modder', *De Volkskrant*, donderdag 22 mei 1997, 11.